

Η ΗΘΙΚΗ ΑΜΦΙΘΥΜΙΑ ΚΑΙ Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ (του Γιάννη Ζήση)

✘ Το μεγαλύτερο ανθρωπολογικό και ψυχολογικό μας πρόβλημα βρίσκεται στο ότι η συνείδησή μας είναι έτοιμη να ενεργήσει με ρηγματικότητα. Παρά τις ηθικές μας παρακαταθήκες, έλξεις, συνάψεις και σχέσεις, παρά τον ηθικό μας προσανατολισμό και τα ηθικά μας πρότυπα, ρέπουμε εύκολα στην χωριστικότητα, επιθετικότητα και πρακτικές που παραπέμπουν στον εξιλαστήριο ή εκδικητικό φθόνο, αποκλείοντας έτσι την ηθική ολοκλήρωση της αλληλεγγύης. Αυτό είναι το μεγαλύτερό μας πρόβλημα.

Η τάση μας αυτή εκφράζεται με έναν τρόπο θεατρικό, παλίνδρομο και αντιστροφικό, όπως ακριβώς παρουσίασε ο Όσκαρ Ουάιλντ στις Τέσσερις Θεραπείες ή στις αφέσεις αμαρτιών που έκανε ο Χριστός. Οι αφέσεις αμαρτιών λειτουργούν -σαν υποθετική αναφορά- στην χρήση της ανάκτησης μιας ικανότητας, όπως του να χρησιμοποιούμε τον λόγο -όχι επ' αγαθώ- στην ανάκτηση της άφεσης μας από την λαγνεία ή τον επαγγελματικό μας σφετερισμό σε χρήμα, σε εξουσία, σε πνευματικό κύρος και τις αξιοποιούμε για να επαναλάβουμε την διαφθορά μας. Δυσκολευόμαστε να συλλάβουμε αυτό που λέει ο Μπουλγκάκοφ στο τέλος της «Λευκής Φρουράς» του, ότι αφού στο τέλος δεν θα παραμείνει τίποτε από όλα αυτά παρά μόνο ο έναστρος ουρανός, γιατί εμείς να μην αναζητήσουμε αυτή την καταλλαγή και να μην λειτουργήσουμε με αυτή την ηθική σύνεση; [1]

Μπροστά σε αυτό το κοινό μέλλον -που είναι ο θάνατος-, μπροστά σε μια οδύνη που είναι τόσο κοινό χαρακτηριστικό μας, γιατί κοιτάζουμε να πετάμε την οδύνη στους άλλους ενώ δεν θα μπορούσαμε να τον αποφύγουμε ποτέ για τον εαυτό μας, έστω στο κλείσιμο της αυλαίας; Αυτό είναι ένα πολύ κρίσιμο θέμα γιατί βρίσκεται πίσω από όλες τις συμπεριφορές και νοοτροπίες μας. Την διόρθωσή του προσπάθησαν όλες οι θρησκείες αλλά παρά την

πληρότητα της ιδρυτικής διδασκαλίας τους απέτυχαν. Αντίστοιχα αποτυγχάνουν και οι επιστήμες του ανθρώπου.

Έχουμε στο βάθος ένα «καταραμένο απόθεμα» ή ένα «στρεβλό υλικό» όπως έλεγε ο Καντ. Είναι η ηθική μας αμφιθυμία και η τάση να μας αφομοιώνει ο θεατρικός μας ναρκισσισμός. Είναι η θεατρική μας αστάθεια στην ηθική διάσταση. Συνήθως το ηθικό και το λογικό στοιχείο καταρρακώνεται μπροστά στην πρώτη μεταβλητότητα και η συνείδηση μας αδυνατεί να ολοκληρωθεί και να πολωθεί αλληλέγγυα οριστικά και προς το μέλλον. Γι' αυτό φαίνεται στις αρχαίες παραδόσεις απαιτούντο μητικά μυστήρια, για να σταθεροποιήσουν σε βάθος αυτή την ανθρωπολογική κατάσταση και για να μπορέσουν να εφελκύσουν μια σταθερή έκφραση του ένθεου ή της ψυχής που βρίσκεται μέσα στον άνθρωπο.

Τελικά παράλληλη τη χρήση αυτής της διαδικασίας -η οποία λειτουργούσε κυρίως τελετουργικά- αποτύγχανε η σταθεροποίηση της συνείδησης, μια σταθεροποίηση που δεν είναι στατικότητα ή αδράνεια, αλλά μια βαθιά εργασία στον εαυτό.

Συμπέρασμα

*Το έλλειμμα της ηθικής και της αλληλεγγυότητας είναι πίσω από τα καθημερινά και διεθνή προβλήματα μας.

*Η αναδιάρθρωση αυτού του ελλείμματος είναι επομένως πρακτικό ζήτημα, προσβλέποντας σε έναν βιώσιμο ψυχισμό.

*Η εσωτερική εξέλιξη του ανθρώπου είναι το πιο δύσκολο πράγμα και δεν είναι τυχαίο ότι πολλοί στοχαστές και πολλοί διαμορφωτές του τεχνολογικού πολιτισμού έχουν παρατηρήσει την ανακολουθία μεταξύ: α.τεχνολογίας, τεχνικής ακόμη και τέχνης, και β.πνευματικής, ηθικής και συνειδησιακής διάστασης και προόδου. Πρέπει να θέσουμε ξανά αυτό το ζήτημα, να το συζητήσουμε ξανά και να το ξαναπροσπαθήσουμε. Είναι πολύ σημαντικό να δούμε το πώς θα επαναδιευθετήσουμε το σύστημα ώστε να μας διευκολύνει να ασχοληθούμε με αυτό το θέμα, αντί να αποκλίνουμε από αυτό.

Να θυμίσουμε ότι μεταξύ άλλων και ο Άνταμ Σμιθ –το όνομα του οποίου χρησιμοποιούν σε καταχρηστικό βαθμό οι εκπρόσωποι του νεοφιλελευθερισμού- είχε δουλέψει πάνω στο θέμα της συμπάθειας και της αλληλεγγυότητας, της αξίας και της ηθικής και στο πώς γεννάται αυτή η σχέση μέσα από την φαντασία, από τα εγγενή χαρακτηριστικά της συνειδητότητας και τους ορίζοντες του προβληματισμού και της επιστημοσύνης [2].

Εμείς στον 21^ο αιώνα πρέπει να ξανασκεφτούμε, να ξανά προσπαθήσουμε και να δούμε το πώς θα το κάνουμε αυτό, όσο το δυνατόν περισσότεροι, αλλάζοντας τον εαυτό μας και το σύστημα.

Αναφορές:

[1] Μιχαήλ Μπουλγκάκοφ, “Λευκή Φρουρά”, Πάπυρος Εκδοτικός Οργανισμός, 1997

[2] Adam Smith, “The Theory of Moral Sentiments”, Cosimo Classics, Νέα Υόρκη, 2007

Φωτό:Wikimedia

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας
Μέλος της γραμματείας της ΜΚΟ Σόλων
ioanzisis@solon.org.gr

24 Νοεμβρίου 2010